

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ-ԻՆՏԵՂԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1947 թվի դեկտեմբերի 21-ին տեղի ունեցավ Հայկական ՍՍՌ-ի շրջանային, բաղա-
քային, գյուղական և ավանային Սովետնե-
րի ընտրությունները:

Դեկտեմբերի 21-ը համաժողովրդական
տոնական օր հանդիսացավ Հայաստանի
աշխատավորության համար:

Հայաստանի աշխատավորությունը ընտ-
րությունների օրը դիմավորեց արդյունաբե-
րության, գյուղատնտեսության, գիտության
ու արվեստի ընտափառներով՝ ձեռք բերած
մեծագույն նվաճումներով:

Փառավոր ու հոյակապ են այդ նվաճում-
ները: Գործող ձեռնարկների շարքն էին ան-
ցել մի շարք նոր գործարաններ, ֆաբրիկա-
ներ ու արտադրական ձեռնարկներ: Բերքա-
տվության բարձր ցուցանիշների էր հասել
գյուղատնտեսությունը: Հայաստանի գրեթե
բոլոր վայրերում վեհոքեն վեր էին խոյացել
հետապտերազմյան հնգամյակի հոյակապ
նորակառույցների երկնամարքա՝ աշտարակ-
ները, նորակառույցներ, որոնք վաղը էլ ա-
վելի պիտի խթանեն Հայաստանի արդյունա-
բերության հարաճուն վերելքը: Այդ նորա-
կառույցների մեջ ամենից առաջ աչքի են
կարևորում պղնձա-մոլիբդենային կոմբինա-
տը, որը Հայաստանում մոլիբդեն արտա-
դրող առաջին ձեռնարկությունն է հանդիսա-
նալու (մոլիբդենն անհրաժեշտ է բարձրորակ
պողպատի ստացման համար), ալյումինիու-
մի խոշոր գործարանը, հրակայուն աղյուսի
գործարանը, նուրբ մահուդի մեծ գործարա-
նը, որն արտադրելու է բարձրորակ բրդյա
գործվածքներ— տրիկո, շվայտ, ինդիկո և
այլն ու ուրիշ շատ նորակառույցներ:

Հայաստանի արդյունաբերության ու գյու-
ղատնտեսության համար մեծ կարևորու-
թյուն է ներկայացնում հիդրոէլեկտրակայան-
ների շինարարությունը. նոր հնգամյակի
նորակառույցների շարքում կան երկու հիդ-
րոէկայաններ, որոնց լրիվ շահագործման
հանձնվելուց հետո Հայաստանը 2,5—3 ան-

գամ ավելի էլեկտրական էներգիա կստանա.
քան նա ստանում է այժմ: Այսպիսի էներգե-
տիկ բազայի առկայության պայմաններում
հնարավոր կլինի ռեսպուբլիկայի արդյունա-
բերության արտադրանքը ավելացնել առ-
նվազը երեք անգամ: Բայց էլեկտրական
էներգիայի առկայությունը ոչ միայն խթա-
նելու է արդյունաբերության հարաճուն վե-
րելքը, արդյունաբերական նոր ճյուղերի ա-
ռաջացումը, այլ և նա մեծելու է Արարատ-
յան լայնածավալ դաշտի հազարավոր հեկ-
տար անջրդի հողերի, ջրառողջման հրատապ
խնդիրները:

Ահա այսպիսի փառլուն հեռանկարներով
ոգեշնչված նոր հնգամյակի նորակառույցնե-
րի շինարարները դեկտեմբերի 21-ին քվեա-
տուհիներին մոտեցան:

Սակայն ոչ միայն նորակառույցների և
արդյունաբերական հին օջախների աշխա-
տավորները, այլև ռեսպուբլիկայի շրջաննե-
րի աշխատավորները մեծագույն նվաճում-
ներով դիմավորեցին դեկտեմբերի 21-ը: Հա-
յաստանի տասնյակ շրջաններից վերցնենք
թեկուզ Բերիայի անվան և Հոկտեմբերյա-
նի շրջանները: Սովետական իշխանության
տարիներին տնտեսական ու կուլտուրական
վերելքի ուղիով են ընթացել այս երկու
շրջանները: Սրանցից առաջինն ունի վեց
արդյունաբերական ձեռնարկություն, դրանց
թվում Շահումյանի անվան Մետաքսագործ-
վածքային ֆաբրիկան, որն ընթացիկ տա-
րում տվել է 600 հազար մետր մետաքսա-
գործվածքներ: Թե շրջակենտրոնը և թե շրջ-
անի գյուղերի մեծ մասը ունեն էլեկտրա-
լուսավորություն, իսկ նոր հնգամյակի տա-
րիներին շրջանի բոլոր գյուղերի կոլտոգնիկ-
ների ընակարաններում պայծառորեն կվառ-
վեն էլեկտրալամպերը: Շրջանի բոլոր հիմ-
նարկ-ձեռնարկները և գյուղերը միմյանց
հետ կապված են հեռախոսային ցանցով,
գյուղերում գործում են ռադիոբարձրախոս-

ներ, իսկ շրջկենտրոնն ունի ռազմահաղորդման հանդույց: Շրջանում գործում են 14 դպրոց, որոնցից 7-ը՝ միջնակարգ, 14 ակումբ և 7 գրադարան: Շրջանն ունի հիվանդանոց՝ 30 մահճակալով և ծննդատուն: Շրջանում գործում են շրջանային պետական թատրոնը, 7 կինոթատրոններ, մեկ շրջիկ կինոթատրոն և թատերական, ժողգործիքների, երգի ու պարի 19 ինքնագործ խմբակներ: Այժմ անդրադառնալով Հոկտեմբերյանի շրջանին: Տարիներ առաջ այստեղ ձգվում էր Սարդարապատի ջրազուրկ, օժառատ ու անհրապույր անապատը: Սովետական մարդկանց հերոսական ջանքերի շնորհիվ Արաքսի ջրերը ցեմենտակուտ ջրանցքներով հորդեցին դեպի Սարդարապատի անապատը և նա վերածվեց ծաղկուն բուրաստանի: Հազարավոր հեկտար տարածություններ ծածկվեցին ծառաստաններով, ոսկեողկույզ խաղողի, մեղրամուշ դեղձի, ծիրանի, կարմրաթուզ խնձորի և այլ պտուղների ժպտուն այգիներով: Սարդարապատի ջրանցքի կառուցման վրա սովետական կառավարությունը ծախսել է 2 միլիոն ռուբլի: այդ հսկա ջրանցքի հիմնական ցանցը միայն կազմում է 550 կիլոմետր: ամելի քան 18 հազար հեկտար տարածություն ներկայումս ծածկվել է բամբակի, խորդենու, կերաբույսերի, բանջարեղենի ցանքերով և խաղողի ու պտղատու փարթամ այգիներով: Նախկին անապատում ներկայումս ծաղկում են վեց սովխոզներ՝ իրենց հիասքանչ բանվորական ավաններով: Այս պտղաբուծական խոշոր սովխոզներում կիրառվում է դյուղատնտեսական առաջավոր տեխնիկա, այգիների բուժումը կատարվում է ինքնաթիռներից արվող սրակումներով, իսկ գետնի վրա գործում են խոշոր «Վուլկան» մեքենաները, որոնցից յուրաքանչյուրը 100 մետր լայնությամբ բուժանյութի անձրև է տեղում ծառերի վրա: այստեղ աշխատանքները լրիվ մեքենայացված են, իսկ ծառերի խնամքը տարվում է սգորտեխնիկայի վերջին խոսքով: Մի քանի տասնյակ գյուղատնտեսներ են աշխատում այս առաջավոր սովխոզներում: Արագ թափով զարգանում է նաև շրջկենտրոն Հոկտեմբերյանը: Հայաստանի այս երիտասարդ քաղաքը, որ կրում է Մեծ Հոկտեմբերի անունը, ընդամենը 15 տարվա պատմություն ունի: Այժմ Հոկտեմբերյանն ունի 800 շենք, որից 70-ը բազմահարկ, ունի դպրոցներ, գրադարաններ, ակումբներ, թատրոն, կինոթատրոն, տպարան, լրագիր, ռադիոհաճույց, բուժարան, հիվանդանոց, ծննդատուն, ջրմուղ և այլ կուլտուր-կենցաղային սպասարկման հիմնարկ-ձեռնարկներ: Հոկտեմբերյանում հսկայական տարածու-

թյան վրա բարձրանում են կոնսերվի խոշորագույն գործարանի կորպուսները: Այս գործարանի լիակատար կառուցումն ավարտվելու է նոր հնգամյակի վերջում, որի հետևանքով նրա արտադրական կարողությունն ու արտադրանքը կաճի քսան անգամ: Հոկտեմբերյանի շրջանը համարվում է բամբակի, խորդենու, խաղողի և բազմատեսակ ընտիր մրգերի արտադրության շրջան: Բացի բամբակազտիչ գործարանից, Հոկտեմբերյանի շրջանում գործում են գինու գործարաններ: Շրջանն ունի երկու մեքենա-տրակտորային կայան: Շրջանում գործում են 10 միջնակարգ, 19 ոչ-լրիվ միջնակարգ և 7 տարրական դպրոց ու մեկ դյուղատնտեսական տեխնիկում: շրջանի 373 ուսուցիչներից 80-ը ունեն բարձրագույն և թերի բարձրագույն կրթություն, իսկ մնացածները միջնակարգ մանկավարժական կրթություն: Շրջանում գործում են 36 ակումբ՝ իրենց զրադարան-ընթերցարաններով, հինգ ստացիոնար և մեկ շրջիկ կինոթատրոն, մեկ պետական թատրոն, 7 տրուպկայան, մեկ բուժարան՝ իր վիրաբուժական, ակնաբուժական, թերապևտիկ և այլ բաժիններով, ու երկու մանկական հիվանդանոց: Շրջանում աշխատում են 26 բժիշկ և միջին բժշկական անձնակազմի 72 աշխատողներ: Հոկտեմբերյանում լույս է տեսնում նաև իր շրջանային թերթը:

Այսպիսի և ամելի հոյակապ պատկեր ունեն նաև ռեսպուբլիկայի մի քանի տասնյակի հասնող մյուս շրջանները:

Անճանաչելիորեն փոխվել է և հայ գյուղի պատկերը: անցյալի հայ գրականությունից ծանոթ հայ գյուղը գոյություն չունի այլևս: Հսկայաքաղ առաջ է ընթացել նա գիտության ու կուլտուրայի լուսապայծառ ուլիով: Ահա ձեզ օրինակ Աշտարակի շրջանի Ոսկեվազ գյուղը: ներկայումս այս գյուղում աշխատում են բարձրագույն կրթություն ունեցող մոտ քառասուն մարդ— ուսուցիչներ, բժիշկներ, գյուղատնտեսներ, անասնաբույժներ, ինժեներներ: Այս գյուղում միայն 25 ուսուցիչ է աշխատում: կուլտուրի բոլոր բրիգադիներն ու օղակավարները անխտիր միջնակարգ կրթություն ունեն: գյուղում արդեն շրջորդ տարին է, ինչ գործում է գիշերային միջնակարգ դպրոց, ուր ներկայումս սովորում են 70 կուլտուրիկներ: գյուղացիներն իրենց առաջ խնդիր են դրել, որպեսզի յուրաքանչյուր շափահաս քաղաքացի պարտադիր կերպով միջնակարգ կրթություն ունենա: Գյուղում մի քանի անգրագետ մարդ կա միայն, դրանք էլ հայրենիք վերադարձած մեր եղբայրներն ու քույրերն

են, որոնք շտաբ «կուլտուրական» երկրներում զրկված են եղել իրենց անգրագիտությունը վերացնելու հնարավորությունից: Ներկայումս հայրենադարձները արագորեն վերացնում են իրենց անգրագիտությունը՝ նրանց համար կազմակերպված անգրագիտության վերացման հատուկ խմբակներում: Հայ կինը անցյալի գյուղում իրավագուրի ու անգրագետ է եղել, սակայն փոխվել է այժմ պատկերը, նա ոչ միայն իրավագուրի ու անգրագետ չէ, այլև ակտիվորեն մասնակցում է հասարակական կյանքին: Բացի ներառից, որ Ոսկեվազի բարձրագույն կրթություն ունեցող ինտելիգենցիայի մի մասը կանայք են կազմում, այստեղ թե գյուղատնտեսական նախագահն է կին, և թե կոլխոզի նախագահը: Անցել է անդարձ այն ժամանակը, երբ հայ գրողը դանդաղում էր, որ «ճարգով հայ գրքին, հայ մուշտարի շես ճարի»։ գյուղում մեծ է գրականության պահանջը, ստացված գրքերը արագորեն ձեռքի են անցնում: Ոսկեվազը ցամաքային է հայտնում գյուղում գրականութ թաց անելու: Այստեղ մենք կանգ չառնք այս գյուղի գյուղատնտեսության մեքենայացման, ագրոտեխնիկայի կիրառման, կուլտուր-լուսավորական հիմնարկների աշխատանքի, գյուղի բարեշին ու բարեկարգ վիճակի, կոլխոզնիկների կուլտուրական նիստ ու կացի և կոլխոզային լիառատ: ունեոր կյանքի խընդիրների վրա:

Սակայն Ոսկեվազը երջանիկ բացառություն չի կազմում, նա ռեսպուբլիկայի նմանատիպ գյուղերից մեկն է հանդիսանում:

Դեկտեմբերի 21-ը անհուն բերկրությամբ ու խանդավառությամբ դիմավորեցին նաև անցյալ ու այս տարում հայրենիք ժամանած մեր հայրենադարձ եղբայրներն ու քույրերը: Այս տարի ժամանածները առաջին անգամ բախտ ունեցան, որպես սովետական լեհրավ քաղաքացիներ, հայրենի հողի վրա մասնակցելու տեղական Սովետների ընտրություններին: Նրանցից շատ շատերը, որոնք օտար ու անհարազատ երկնակամարի տակ իրավազուրկ ապաքաղաքացու վիճակում դեգերել են տարիներ շարունակ, այսօր իրենց հայրենիքում արժանացել են աշխատավորների տեղական Սովետների դեպուտատ ընտրվելու բարձր պատվին: Միայն Նրևան քաղաքում դեպուտատ են ընտրվել 35 հայրենադարձ, դրանց թվում պրոֆեսոր-դոկտոր Մկրտիչ Տեր-Կարապետյանը, Հրանտ Դեմեչյանը, Ժիրայր Միմոնյանը, Հակոբ Բաբայանը, Վահան Դադեխյանը, Ազատ Աղաճյանը, Մելինե Մանուչյանը, Հովհաննես Դուկասյանը և ուրիշներ: Լենինականում դեպուտատ են ընտրվել 20 հայրենադարձ: Հարյուրավոր

հայրենադարձներ էլ տեղական Սովետների դեպուտատ են ընտրվել Հայաստանի շրջակենտրոններում, քաղաքներում ու գյուղերում: Ահա ինչ են գրում տեղական Սովետների դեպուտատության թեկնածու առաջադրված հայրենադարձները:

«Ես այն հայերից մեկն եմ, — գրում է հայրենադարձ բժիշկ Գառնիկ Օհանյանը, — որոնք երջանիկ պատահականությամբ փրկվեցին կոտորածներից և սկսեցին բախտ որոնել կապիտալի աշխարհում:

Նրկար թափառումներից հետո ես հաստավեցի Հունաստանում: 27 տարվա ընթացքում 3 անգամ, աշխատավորների կամքով, ես առաջագրվեցի պետական պաշտոնի, բայց 3 անգամն էլ հունական կառավարությունը մերժեց աշխատավորների պահանջը, որովհետև ես էլ աշխատավոր էի, հայ աշխատավոր, խորթ ու օտարական:

Ինչպես աշխարհով մեկ ցրված հայերը, արնպես էլ ես այդ անարգանքից ու նախատինքից ազատվելու միակ հույսը կապում էի իմ հայրենի երկրի՝ Սովետական Հայաստանի հետ: Ստարության մեջ գտնվող հայերս ջերմորեն ընդունեցինք՝ մեծ Ստալինի կամքով Սովետական պետության ընդունած որոշումը հայերի ներգաղթ կազմակերպելու մասին:

Իմ հույսերը իրականացած են: Վերադառնալով հայրենիք, անմիջապես անցա աշխատանքի և ինձ նվիրեցի ժողովրդական առողջապահության գործին:

Սովետական Հայաստանում ես տեսա ավելին, քան սպասում էի. ստացա ավելի զգայուն վերաբերմունք, ավելի շատ վստահություն, քան կարելի էր հուսալ: Ես ընդամենը մի քանի ամիս է, որ հայրենիքում եմ, և այդ կարճ ժամանակամիջոցում Ալավերդի քաղաքի աշխատավորները արժանավայն կերպով գնահատեցին իմ աշխատանքը և ինձ առաջադրեցին Քաղաքային Սովետի դեպուտատության թեկնածու: Ես, որ օտարության մեջ իրավազուրկ էի, արհամարհված, այժմ պետք է մասնակցեմ քաղաքի կառավարմանը: Սրանից մեծ պատիվ ես չեմ տեսել իմ կյանքում: Եվ դա պարտավորեցնում է ինձ աշխատել ազնվորեն, արդարացնել ժողովրդի վստահությունը:

Վերա Ղամբարյանը գրում է. «Թուրքիայից փախչելով մեր ընտանիքը բնակություն էր հաստատել Իրանի Թավրիզ քաղաքում: Այնտեղ հայրս աշխատելով կալվածատիրոջ հողում, չէր կարողանում կերակրել ընտանիքը, կարիքն ու զրկանքը միշտ անբաժան էին մեզնից:

Ես, որ 1919 թվի ծնված եմ, մինչև 1946 թվի օգոստոս ամիսը աշխատանք չեմ գտել

իրանում: Երբ վերադարձա Իրանից և բնակություն հաստատեցի Ղափան քաղաքում, ինձ օգնեցին մասնագիտություն սովորել, իսկ այնուհետև նշանակեցի Ղափանի շրջապետական կի հսկիչ— հաշվապահ: Աշխատում են նաև հայրս, մայրս և քույրս:

Մեր սեփական աշխատանքով մենք այժմ ապրում ենք առանց կարիքի և օգտվում Ստալինյան Կոնստիտուցիայով սովետական քաղաքացիներին տրված բոլոր իրավունքներից:

Միայն իմ հարազատ հայրենիքում՝ Սովետական երկրում ստացա քաղաքացիական իրավունքներ և այժմ ես ոչ միայն կարող եմ ընտրել, այլ կարող եմ նաև ընտրվել, որպես լիիրավ քաղաքացի:

Ղափանի Ջանգեզուրի հանքավայրային Շահումյանի անվան հանքերի բանվորները, ինժեներա-տեխնիկական աշխատողները, ինչպես նաև Շրջսովետի գործկոմի ֆինբաժնի, Պետբանկի և խնայողամարկդի աշխատողների կոլեկտիվները ինձ առաջադրեցին աշխատավորների դեպուտատների Ղափանի Քաղաքային Սովետի դեպուտատության թեկնածու:

Նախկին իրավագուրկ կնոջ համար դա ամենամեծ իրավունքն է, աշխատավոր մարդու համար պատիվ ու հարգանք, որը կարող է լինել միայն Սովետների երկրում, Ստալինյան Կոնստիտուցիայի վառ արևի տակ: Ես դժվարանում եմ բառեր գտնել արտահայտելու իմ սերն ու համակրանքը իմ ջերմորեն սիրելի հայրենիքի, մեր ազատարար հայր Ստալինի նկատմամբ: Ես ոչ մի ջանք չեմ խնայի դեպի ինձ ցուցաբերվող վստահությունն արդարացնելու համար:

Իսկ Արտաշատի շրջանի Դարդալու գյուղի հայրենադարձ կոլտոգնիկ Նարիման Միխայանը հետևյալն է գրում.— «Երկար տարիներ թափառելով օտարության մեջ. ես չգտա արդարություն, ազատություն և օրիաշուր հաց, միշտ օտար էի, իրավագուրկ: Միայն Սովետական կառավարության և անձամբ ընկեր Ստալինի հայրական հոգատարության շնորհիվ վերադարձա սովետական Հայրենիք, որտեղ ինձ համար ստեղծվեցին ունեւոր ու երջանիկ կյանքի բոլոր պայմանները:

Հայրենիք վերադառնալուս առաջին իսկ օրվանից ես մտա կոլտոգ և սկսեցի աշխատել ինչքան որ ուժ ու եռանդ ունեմ, խորապես գիտակցելով, որ աշխատում եմ ի՛նձ համար, իմ Հայրենիքի է՛լ ավելի հզորացման ու բարգավաճման համար: Այս տարի իմ ընտանիքով վաստակեցի հազար աշխօր,

որի դիմաց արդեն ստացել եմ 1.500 կիլոգրամ հացահատիկ, 2.500 կիլոգրամ խաղող, 700 կիլոգրամ շամիչ, 500 կիլոգրամ փշատ, 2 տոննա վառելանյութ, 25.000 ռուբլի կանխիկ դրամ, մեծ քանակությամբ յուղ, պանիր, մեղր և այլն: Սա սովետական առատությունն է, Այո՛, մեր երկրում առատություն է: Իրա լավագույն ապացույցը պարտիայի ու կառավարության պատմական որոշումն է: Այն պահին, երբ կապիտալիստական երկրներում կրճատվում է աշխատավորների օրապահիկը, մեր երկրում վերացվում է քարտային սիստեմը: Նյութական ապահովության հետ միասին այստեղ, իմ հայրենիքում ես դարձա սովետական իրավահավասար քաղաքացի, և օգտվում եմ Ստալինյան Կոնստիտուցիայով տրված բոլոր իրավունքներից: Մեր գյուղի աշխատավորներն իրենց նախընտրական ժողովում ինձ առաջադրեցին գյուղական Սովետի դեպուտատության թեկնածու: Ես խոսք եմ տալիս արդարացնել իմ ընտրողների վստահությունը և ծառայել նրանց շահերի համար:

Շնորհակալություն հայր Ստալինին, որ ինձ և ինձ նման հազարավոր պանդուխտներին շնորհեց հայրենիք, ազատ ու երջանիկ կյանք»:

Երբ Արևիկի ու Ալգաբացի կոլտոգնիկները իրենց նախընտրական ժողովում Թորոգոմ Գալստյանին առաջադրեցին Ախուրյանի Շրջանային Սովետի դեպուտատության թեկնածու, ապա հայրենադարձ դարբինը, որը Հայրենիք էր վերադարձել 1946 թվին Հունաստանից, հայտարարեց. «Երբ ինձմե համաձայնություն կուզեք, խնդրեմ, ես համաձայն եմ: Ես կամեմ այն ամենը, որոնցով օգտակար կրնամ ըլլալ իմ հայրենիքիս, իմ երկրիս, իմ սովետական Արևիկիս»:

Այսպիսի շատ օրինակներ կարելի է բերել, որոնք ցույց են տալիս հայրենիքում հայրենադարձների նկատմամբ ցուցաբերվող անսահման հոգատարությունը, գուրգուրանքը: Անհուն է հայրենադարձների երջանկությունը՝ հայրենիքում վայելած արտոնությունների, երջանիկ կյանքի կերտման հնարավորությունների ստեղծման համար. նրանք իրենց խորը երախտագիտական զգացմունքները արտահայտելու համար դժվարանում են բառեր գտնել: Եվ իրավացի է եզրակացնել վերջերս հայրենիք վերադարձած Հակոբ Արամյանը, որը գրում է.—

«Այնքան հորդառատ է մեր երջանկությունը, այնքան անշափ, որ մեզանից շատ-շատերը դեռ չեն կարողանում լրիվ հոսկանալ և ըմբռնել այն: Անհրաժեշտ է որոշ

ժամանակ, որպեսզի կարողանանք վարժվել մեր երջանկությանը»:

Դեկտեմբերի 21 էր:

Լույսը դեռ չէր բացվել, բայց Հայաստանի քաղաքներում, ավաններում ու գյուղերում արտասովոր եռուղեւ էր տիրում. մարդիկ խումբ-խումբ դեպի ընտրական տեղամասերն էին շտապում: Ամեն մեկն աշխատում էր առաջինը ինքը քվեատուփի մեջ իջեցրած լինել ընտրական թերթիկը: Սովետական երջանիկ մարդկանց խմբերը ընտրական տեղամաս էին գալիս երաժշտության ախորժալուր հնչյունների տակ: Ընտրական տեղամասերում հավաքված ընտրողները մինչև քվեարկության սկսվելը երգում, նվագում ու պարում էին, ամենուրեք զիլ հնչում էր երջանիկ ընտրողների առույգ ու զվարթ ծիծաղը: Չափազանց շատ ընտրողներ էին հավաքվել մասնավանդ այն տեղամասերում, որ քվեարկվում էին բոլշևիկների պարտիայի ու սովետական կառավարության առաջնորդներն ու ղեկավարները՝ հայ ժողովրդի մեծագույն բարեկամ ու ազատարար Ի. Վ. Ստալինը, հայ ժողովրդի հավատարիմ զավակ Ա. Ի. Միկոյանը, հայ ժողովրդի լավագույն բարեկամներ Վ. Մ. Մուրտուզը, Լ. Պ. Բերիան, Հայաստանի Կոմունիստական Պարտիայի ղեկավար Գր. Հարությունյանը, ՀՍՍՌ Գերագույն Սովետի նախագահության նախագահ Մ. Պապյանը և ուրիշներ: Առաջինը քվեարկելու բուռն ցանկությամբ նրանք բոլորն էլ անհամբեր սպասում էին քվեարկության սկզբին:

Ժամը 6 է:

Ընտրողները, երջանկության ժպիտը դեմքերին և հպարտ սովետական քաղաքացու կոչմամբ, մոտենում են քվեատուփերին. այդ պահին Հայաստանի բոլոր վայրերում միաժամանակ ընտրական տուփերի մեջ են իջեցվում առաջին ընտրական թերթիկները: Քվեարկությունը սկսված էր. Հայաստանի քաղաքներում, ավաններում, գյուղերում շաբաթ-շաբաթ քվեատուփերին էին մոտենում արդյունաբերության ու գյուղատնտեսության առաջավորները, պարտիայի ու կառավարության ղեկավար աշխատողները, նորակառույցների շինարարները, տրանսպորտի աշխատողները, գիտության ու արվեստի ակադեմիկոսները, հայրենիք վերադարձած հայերը, հոգևոր հայրերը... Քվեատուփերին էին մոտենում ընտրության հասակը բոլորած երիտասարդները և սովետական կարգերում երիտասարդացած ծերերը: Երեանի քաղաքամերձ Կիրգա ավանի ընտրական

տեղամասն էր եկել մի քանի ամիս առաջ Միրիայից վերադարձած 100-ամյա Հովհաննես Բաղդասյանը իր ընտանիքի յոթ անդամների՝ կնոջ, տղաների, աղջիկների ու հարստուհին էր մոտեցել հայրենադարձ, 94 տարեկան խանութ Բաբուրյանը, Չանգիբասարում քվեարկելու առաջնությունը տրվել է 120-ամյա կոլխոզնիկ Աբաս Ջումշուդովին, Ղուկասյանի շրջանի Սարագյուղում առավոտյան ժամը 4-ին ընտրական տեղամաս էր եկել 99-ամյա Ներսես Մանուկյանը, Ղարաբաղլարի շրջանի Աղիգբջանդ գյուղում լապտերը ձեռքին ընտրական տեղամաս էր եկել 132 տարեկան Ալավերդի Աբուշովը, որն առաջինը քվեատուփի մեջ իջեցրեց ընտրական թերթիկը գոչելով. «Կեցցե՛ մեծ Ստալինը, նա, որ մեզ համար երջանիկ ու ուրախ կյանք է ստեղծել»: Ալագյազում քուրդ կոլխոզնիկուհի Շաքե Կոկլյանը առաջինը մոտենալով քվեատուփին ասաց. «Աշխարհում կա միտ 7 միլիոն քուրդ: Նրանք ոչ միայն շունեն ձայնի իրավունք, գիր ու գրականություն, այլև զազանաբար շահագործվում են օտարերկրյա կեղեքիչների և քուրդ բեկերի կողմից: Մեր լեռնային շրջանը մի փարոս է ամբողջ աշխարհի քրդերի համար»: Իսկ Ամերիկայից վերջերս հայրենիք վերադարձած բժիշկ Մ. Բնակունին գրում է. —

«1947 թվականի դեկտեմբերի 21-ը, որ աշնանային պայծառ, արևով օծված մի գեղեցիկ օր էր, իմ վաթսուհամյա կյանքի ամենաանուշ և հիշատակարժան օրերի մեջ կմնա հավետ:

Կյանքիս մեջ առաջին անգամ, որպես սովետական ազատ ու երջանիկ քաղաքացի, հայրենի սուրբ հողի վրա ընտրություններին մասնակցեցի այնպիսի եղբայրական ջերմ և անկեղծ մթնոլորտում, որի նմանը երբեք չեմ տեսել օտարերկրյա քաղաքացիության իմ ամբողջ կյանքում:

Արտասահմանյան ռեակցիոն թերթերում հաճախ կարդում էինք Սովետական Միության կարծեցյալ երկաթյա վարագույրի առասպելի մասին: Այսօր մեր սեփական աչքերով տեսնում ենք, որ այդ երկաթյա վարագույրը գոյություն ունի ոչ թե Սովետական Միությունում, այլ արևմտյան այսպես կոչված դեմոկրատական երկրներում:

Սովետական իմ Հայրենիքում ես սպրդում էի ընդամենը երեք շաբաթ և որպես սովետական լիբրալ քաղաքացի մասնակցեցի տեղական Սովետների ընտրություններին:

Իսկական ճշմարիտ դեմոկրատիան այս-տեղ է, սովետական երկրում, որի քաղաքացին եմ այժմ:

Դեկտեմբերի 26-ին հրապարակվեց Հայկական ՍՍՌ Գերագույն Սովետի նախագահ-

Կոմանիստների և անպարտիականների բուկի. թեկնածուների օգտին ձայն էր տվել քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների 99,62 տոկոսը:

Տեղական բոլոր Սովետներում ընդամենը

Հայրենադարձ Արշակ Սալարյանի ընտանիքը Բվեարկելուց հետո դուրս է գալիս ընտրական տեղամասից: Չախից աջ՝ Ա. Սալարյանի որդի՝ Կարապետը, դուստրը՝ Վրեժովն, միջենի որդի՝ Նուպարը, կիներ՝ Հայկո մին, իենը՝ Արշակ Սալարյանը, կրտսեր որդի՝ Զավենը, հարսը՝ Անժելը և ավագ որդի՝ Սմբատը՝ իր փոքրիկ Պետիկին գրկած:

Հուլիան հաղորդագրությունը, ՀՍՍՌ աշխատավորների դեպուտատների շրջանային, քաղաքային, գյուղական և ավանային Սովետների ընտրությունների արդյունքների մասին: Քվեարկությանը մասնակցել էին ցուցակագրված ընտրողների 99,99 տոկոսը:

ընտրվել են 12.195 մարդ: Ընտրված դեպուտատների թվում կան 4.118 կին, որ կազմում է 33,77 տոկոսը, կոմպարտիայի անդամներ և թեկնածուներ 6.411. մարդ, որ կազմում է 52,57 տոկոսը և 5.784 անպարտիական, որ կազմում է 47,43 տոկոսը:

Վ.

